

Dániel Lówy

AMINTIRI DESPRE UN TATĂ GREU DE EGALAT

Sus: Dr. Carol Lówy cu fiul său, Daniel (iunie 2018)

Jos: Dr. Carol Lówy, Daniel și nepoata, Alice-Aletta (iunie 2018)

Sunt puțini care au avut atâtea preocupări ca tata. Pe frig cumplit, se deplasa pe schiuri, în cătune izolate din Țara Moților, în zone cu mortalitatea infantilă ridicată, pentru a efectua control medical și pentru a instrui mamele în domeniul igienei. Juca în spectacole de teatru, în trupe de artiști amatori ale medicilor, a organizat, împreună cu profesorul László Fey Colegiul *Omul și Natura*, la Universitatea Populară din Cluj, unde a ținut el însuși numeroase expuneri. A condus o rubrică de consiliere medicală în coloanele revistei *Dolgozó Nő*, mai apoi *Családi Tükör*, dedicate femeilor. Emisiunile sale radio, în limba maghiară și română au fost ascultate de generații de mame și bunici.

Însă mai presus de orice, a vindecat și a scris. A vindecat cu cuvinte, cu empatie, cu mâna așezată pe fruntea pacientului și bineînțeles cu medicamente. Au fost familii în care trei generații i s-au adresat cu problemele lor de sănătate, aducându-i mulțumiri pentru îngrijirea oferită; tratase mai întâi bunica, apoi copiii și, în cele din urmă, și nepoții. A fost medicul internist al unui număr mare de intelectuali: scriitori, jurnaliști, editori, artiști, actori, profesori, avocați și liber profesioniști. Există puține locuri cu atâtea volume și lucrări de grafică cu dedicație de autor, ca în apartamentul său de pe strada numită cândva István Türr.

Pe de altă parte, a tratat timp de mulți ani numeroase familii de muncitori, în cartierul Iris din jurul fabricii de porțelan. De circumscripția sa a aparținut și satul țigănesc Bufnița, accesibil toamna doar în cizme de cauciuc. După câțiva ani i s-a repartizat un scuter românesc, ceea ce i-a facilitat deplasările și prin aceasta viața zi de zi.

Cu două decenii mai târziu, când lucram la fabrica de produse cosmetice din Cluj-Napoca, muncitoarele mă întrebau adesea: „Ce mai face domnul doctor?” Erau pacientele sale de odinioară din cartierul Iris. Berta, o șefă de echipă care nu-și prea alegea cuvintele, încât, ascultând-o, roșeau până și bărbații, când mi se adresa mie, mă ruga sfios: „Dragul meu Dani, nu cumva să-i spui domnului doctor cât de urât vorbesc, pentru că dânsul este un domn extrem de fin!”

Doctorul Löwy era de-a dreptul legendar în diagnosticarea luxației congenitale de șold la sugari, când încă putea fi vindecată în doar câteva luni folosind hamul Pavlik; copiii pe care îi îngrijea el puteau evita intervenția chirurgicală. Fiind diagnostician de excepție, recunoștea boala copilului dintr-o privire.

Dacă trimitea un copil la chirurgie, suspect de apendicită, i se pregătea imediat sala de operație, deoarece examinarea preliminară a tatălui meu se confirma în marea majoritate a cazurilor.

Scrisul a fost o componentă permanentă în viața tatălui meu, un adevărat *modus vivendi*. A scris în cele mai variate genuri. De la eseuri, la comentarii pe teme medicale, articole de popularizare a științei, critică de teatru, cronici despre vernisaje de expoziții și lansări de carte, schițe și nuvele despre amintirile sale timișorene. La vârsta de aproape nouăzeci de ani a publicat în revista de filosofie *Extralet* un studiu despre Moses

Mendelssohn. De asemenea, a compus muzică; o piesă de a sa a fost transpusă pentru saxofon și interpretată cu acompaniament de pian într-un concert de muzică de cameră la Academia de Muzică din Cluj.

În tinerețe practicase scrima, duelând cu mana stânga, desena tot cu mâna stângă, pregătea în fiecare an câte-o gazetă de perete de Ziua Femeii și Ziua Copilului, cu inventivitate și atenție la detalii care depășeau cu mult scopul. De asemenea, cânta la pian cu talent. A învățat de la fosta elevă a lui Béla Bartók, Augusta Herskovits. Cu ocazia unor lecții de pian la „Gusti”, s-au cunoscut cu Maya, care mai târziu avea să-i devină soție și mama mea. În martie 2012 au avut privilegiul de a-și sărbători împreună cea de-a 61-a aniversare a căsătoriei lor. În timpul războiului, „între două ore de pian”, adolescentul Carol Lőwy a fost concentrat la muncă forțată, lucrând cu roaba la construirea etajelor subterane ale clădirii studioului de radio din Timișoara.

În entuziasmul său postbelic, s-a angajat ca voluntar în brigăzile de tineret, care au construit linia de cale ferată Bumbesti-Livezeni. Mai târziu însă – de data aceasta însă nu din proprie inițiativă – a participat la „muncă voluntară” inutilă, fiindu-i răpitate multe zile de duminică. Toate acestea ar putea constitui un adevărat scenariu al destinului individual în era respectivă.

Ca tată își făcea timp pentru toate. Mic copil fiind mă lua în excursie în Pădurea Hoia de lângă Cluj, iar mai apoi pe Muntele Vlădeasa, purtându-mă în spinare pe porțiuni mari ale urcușului.

La vârsta de patru-cinci ani trebuia să trec proba așa-numitei vitamine D, care pe vremea aceea se administra sub forma uleiului de pește. Era nerafinat, cu suspensii unsoase, gustul său provoca senzație de vomă și avea un miros ca și cum o focă s-ar fi mutat în apartament. Ca să facă suportabil acest rău necesar, tata a întocmit un grafic pe hârtie milimetrică; a calculat numărul lingurilor de ulei pe care trebuia să le înghit, și zi de zi mă apropiam cu câte-o pătrățică de linia de finis. Până la urmă neplăcutul s-a constituit într-un experiment palpitant, nu întâmplător îi păstrez amintirea și după atâția ani.

Eram în clasa a cincea, și trebuia să scriu o compunere despre toamnă. O temă destul de dificilă și nu prea atractivă pentru un copil de unsprezece ani. Suspini adânc și mă plâng. Fără urmă de ezitare tata a luat de pe raft piesa *Cyrano* de Edmond Rostand. Îmi citește un pasaj și eroul plin de fantezie mă inspiră, reușesc să scriu compunerea cu ușurință.

Când am început să cânt la pian, tata mi-a copiat o piesă cu un scris de mână frumos, trăgând el însuși și cele cinci linii paralele ale portativului. Păstrez și astăzi nota de mână a piesei *Wild Flower* de Edward MacDowell. Tatăl meu a găsit piesa, a copiat-o de undeva, iar severa profesoară Magda Kardos a făcut o concesie, admițând piesa în repertoriul meu.

Pentru una dintre zilele mele de naștere mi-a dăruit un joc Capitaly, făcut de el însuși. A necesitat un efort imens; a desenat tabla de joc, a tăiat bancnotele din hârtii de culori diferite și a scris pe fiecare o valoare nominală. După ce a terminat totul, s-a deplasat la Izvorul Crișului, unde funcționa pe vremea aceea o fabrică de jucării și a comandat o cutie compartimentă, cu compartimente confecționate pe dimensiuni potrivite jocului. A fost un cadou deosebit de frumos și începând de atunci au început partide antrenante care durau până noaptea târziu.

Mai apoi cineva a menționat că ar fi fost posibilă folosirea numelor de străzi clujene în locul acelor din București, de exemplu, periferiile s-ar fi putut numi Dâmbul Rotund (Kerekdomb), Iris, Bulgaria sau Someșeni (Szamosfalva), iar străzile din centrul orașului puteau fi Piața Centrală (Főtér), strada Regală (Király utca) ori Elizabeta (Erzsébet út). Ar fi fost o ocazie unică de a crea cel dintâi și probabil cel din urmă joc Capitaly adaptat Clujului, specific orașului de pe Someș.

Când mi-am început studiile la Facultatea de chimie, tata a proiectat și mi-a pregătit un sistem periodic care acoperea un perete întreg al camerei mele. Toate simbolurile chimice au fost scrise pe un fel de cutie de carton tridimensională, special comandată la fabrica de cartoane. Metalele, semimetalele și nemetalele erau pe fundaluri de culori diferite, desigur și lantanidele și actinidele erau evidențiate cu o culoare aparte. Culoarele au fost aplicate de tatăl meu cu vopsea tempera, el a scris și simbolurile chimice, folosindu-se de toc cu peniță și tuș negru. Întregul ansamblu arăta extrem de decorativ și a fost un ajutor de folos pentru însușirea tabelului periodic, căci pe vremea aceea toate elementele trebuiau cunoscute pe de rost; actualii mei studenți m-ar raporta probabil decanului dacă le-aș impune o asemenea cerință. Simbolurile se aflau toată ziua înaintea ochilor mei, astfel că le puteam repeta cu ușurință. Timp de un deceniu tabelul periodic a fost decorația camerei mele, seara, cu luminile aprinse, se vedea și de pe stradă. A trebuit dat jos cu ocazia zugrăvitului și, pentru că eu aveam deja o specializare aprofundată într-un domeniu anume al chimiei, devenise inutil, și nu a mai fost repus pe perete.

Un episod nostim al epocii de tristă amintire este legat de întâlnirea noastră de zece ani de la bacalaureat, organizată la restaurantul motelului din Gilău. După încheierea banchetului toți colegii de clasă au rămas la motel, deoarece, în conformitate cu dispozițiile actuale pentru „păstrarea liniștei”, orice banchet sau petrecere trebuia să se încheie înainte de miezul nopții. Noi însă ne-am retras în camerele motelului și am continuat să ne distrăm. Noaptea, tatăl meu împreună cu poetul Géza Szócs au decis să ne viziteze la Gilău, deși în acea duminică era permisă numai circulația autoturismelor cu număr par, dar tata având mașină cu număr impar nu avea voie să circule cu ea.

Ca remarcă de acum istorică, la începutul anilor 1980, cantitatea de benzină care putea fi achiziționată pe bonuri era de douăzeci de litri pe lună. Probabil că indisciplina și persuasiunea lui Géza l-au convins pe Tatăl meu - oricând deschis ideilor năstrușnice - să ia parte la această aventură. Au venit doar pentru a ne saluta. Când au trecut de postul

de poliție de la Gilău, se apropia de miezul nopții, deci începutul interdicției, iar la întoarcere, în jurul orei trei dimineața, depășea cu mult orele de circulație permise. Pe drumul de întoarcere conducea Géza, căruia nu-i prea păsa dacă urma să fie suspendat. Își va „recupera” el cumva permisul, pentru că în țara corupției se putea „rezolva” totul.

Tatăl meu se constituia într-o audiență sensibilă a manifestărilor artistice, recepționând mesajul artistic în profunzime și înțelegând contextul de multe ori ascuns. Un spectacol neobișnuit de teatru, o lansare de carte sau un film artistic îl impresionau profund și reușea să dezvăluie numeroase interdependențe; adesea își așternea gândurile pe hârtie și le transmitea clujenilor prin presa locală.

La fel erau și scrisorile pe care mi le-a trimis timp de două decenii și jumătate în Statele Unite. Scrisori de idei, cu reflecții despre literatura universală, de la mitologia greacă la Herta Müller, sau erau axate pe teme muzicale, cum ar fi variațiile Goldberg ale lui Bach, în interpretarea lui András Schiff, unde – după opinia sa - ultimele variațiuni se constituiau în precursori ale muzicii romantice. Adesea oferea sfaturi medicale într-un context mai larg; prezenta o adevărată disertație anatomică și fiziologică, la sfârșitul căreia dădea și sfaturi practice.

În toate scrierile sale și-a propus să perpetueze valorile tradiționale și să promoveze cultura clasică. Un fel de înot contra curentului, când te miști în plină forță pentru a rămâne pe loc, pentru a nu fi luat de curent. Citându-l pe scriitorul Sándor Márai, apartamentul nostru de pe strada Türr István din Cluj devenea unul dintre locurile rare ale orașului „care nu a fost încă demolat de târnăcopul timpului”. Deși aceste „insule pașnice de contemplare, singurătate și aducere aminte stau deja sub amenințarea viiturii torentelor sălbătice”, oamenii vrăjiți de cultură se puteau bucura de ospitalitatea acestui anturaj clujean.

În cuvântul său de adio, cunoscutul ziarist Zoltán Tibori Szabó evidențiază că doctorul Löwy a adus la Cluj ceva din spiritul Timișoarei sale natale: spiritul toleranței dintre etnii.

Să-i fie odihna de veci netulburată!

Cluj-Budapesta, 18. decembrie 2018